

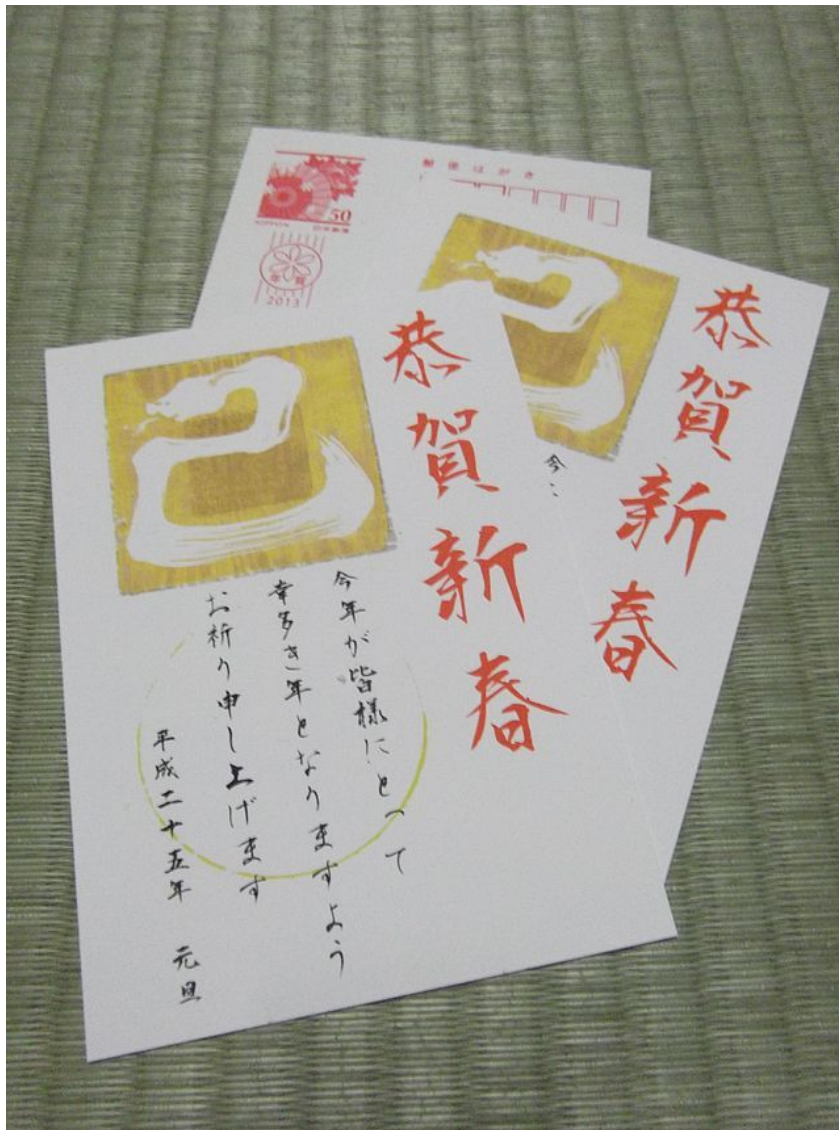
Chúc Tết Tàu, Chúc Tết Ta, và Chúc Tết Nhật

Lê Văn Hòa

Thiệp chúc Tết bắt nguồn từ xứ Czechoslovakia vào cuối thế kỷ 19; thường họ làm khác với thiệp Giáng Sinh có hình tuyết biểu tượng cho mùa đông sắp tàn và một Năm Mới bắt đầu. Việt Nam bị ảnh hưởng của Pháp nên cũng có thiệp chúc Tết đầu năm âm lịch và có lẽ thịnh hành nhất là những năm thập niên 60s và 70s; thiệp Tết Việt Nam không có tuyết chỉ có cành đào, nhánh mai trong khi đó thiệp chúc Tết của Tàu có hình những đồng tiền hay nén vàng cột vào nhau với phong pháo hoặc 2, 3 viên pháo tống. Nhật Bản không có thiệp hình thức trang trọng như các nước Âu Tây hay Việt Nam mà chỉ có ở dưới hình thức post card gọi là "nenga jo"(年賀状 hay là 年賀葉書 nenga hagaki) có in hình con giáp của năm đó do Bưu Chính Nhật ấn hành

Bề mặt với tên và địa chỉ người nhận của nengajo

Phía sau nengajo với những lời chúc

Thỉnh thoảng nengajo cũng có in hình kadomatsu như dưới đây

Một cặp kadomatsu

Kadomatsu là lễ vật thường xếp đôi thành một cặp đặt ở trước nhà để “rước” “ông bà” hay tôn kính thần mùa màng.

Thường bề sau của nengajo người Nhật viết những lời chúc đầu năm điển hình như sau

明けても おめでとうございます
đọc là (a-kê-ma-shi-tê ô-mê-đê-tô-gô-zai-ma-sừ)

去年 お世話 になりました どうもありがとうございました
(ki-ô-nen ô-sê-wa ni-na-ri-ma-shi-tê đô-mô-a-ri-ga-tô-gô-zai-ma-shi-ta)

本年 も よろしく お願いいたします。
(hông-nen mô yo-ro-shi-kur ô-nê-gai-shi-ma-sừ)

Nếu dùng translator.google.com để dịch qua tiếng Anh thì có nghĩa

Happy new year

Thank you very much for taking care[of me] last year.

We look forward to working with you this year.

Đây là sự khác biệt lớn trong lời chúc đầu năm của Tết Nhật với Tết Tàu và Tết Ta.

Tôi không biết tiếng Tàu; nhưng nghe mấy người bạn Hồng Kông học chung trường Nhật Ngữ ngày xưa, hay ở sở làm chúc tụng nhau bằng tiếng Quảng Đông như là

Cung hỉ fá chòi!

Đoán ra là “cung hỉ phát tài!”

Đúng rồi có "tài lộc" là có tất cả!

Còn người Việt Chúc mừng Năm Mới sống lâu, hạnh phúc, thịnh vượng, phát đạt, học hành tấn tới, vân vân. Tất cả đều biết qua bài **Chúc Tết** của **Trần Tế Xương**:

*Lẳng lẳng mà nghe nó chúc nhau
Chúc nhau trăm tuổi bạc đầu râu*

.....
Lẳng lẳng mà nghe nó chúc giàu

.....
Lẳng lẳng mà nghe nó chúc sang

.....
Lẳng lẳng mà nghe nó chúc con

.....
Sáng mùng một Tết, con cái trong gia đình Việt chúc Tết ba má để được lì xì; hồi nhỏ bọn mình thường chúc "ba má dồi dào sức khỏe, làm ăn phát tài, sống lâu trăm tuổi", có thể có người thêm vài điều gì nữa thí dụ như là "thăng quan tiến chức"?. Tuy nhiên tôi cũng không biết/nhớ có bao nhiêu người đã "**cảm ơn**" ba má đã nuôi nấng (osewa/take care), dạy dỗ mình suốt một năm để được khỏe mạnh lớn khôn và được học hành!? Và có mấy ai xin được "năm tới đây xin ba má cũng lo lắng, nuôi nấng, và **tiếp tục** dạy dỗ(osewa/take care) mình?!.
.....

Đó là ở lãnh vực gia đình, bạn bè, thân quyến; còn ở sở làm thì nghĩa đó trở thành như Google dịch qua tiếng Anh là "Năm Mới sẽ cùng sát cánh,hiệp lực, giúp đỡ để làm việc với nhau". Ngoài lời chúc điển hình trên, người Nhật cũng có câu chúc "một năm mới tốt đẹp いい年 を迎え手ください" như câu "Happy New Year" ở Phương Tây.

Ở Nhật cũng có "lì xì" gọi là "otoshidama"; và túi lộc (fukubukuro); nhưng họ không chúc nhau phát tài/lộc/phúc trên thiệp Tết(nengajo/nengahagaki)

Fukubukuro là "bao phúc", các tiệm buôn để những món đồ của cửa hàng trong những bao phúc rồi bán với giá rất rẻ(thường rẻ hơn 50%). Người mua lấy hên mặc dù khi mua không biết có cái gì trong đó.

Tôi rất ít khi hoặc không nghe họ chúc nhau "phát tài" như người Tàu và người Việt mình hay nói ngày Đầu Một Năm.

Phong bì otoshidama

Tóm lại Năm Mới, ngày Nguyên Đán, người Nhật cảm ơn những sự giao tiếp, sự giúp đỡ, sự hiệp lực làm việc của những người cùng sở làm hay quen biết và mong được tiếp tục được cái quan hệ như thế cho Năm Mới.

Thí dụ Năm Mới nếu một người Tàu gặp ông Park Hang-seo, huấn luyện viên trưởng của đội đá banh Việt Nam, sẽ chúc ông như sau

Chúc Mừng Năm Mới phát tài
(vì chính phủ Việt Nam sẽ trả trả tiền nhiều cho ông để gia hạn hợp đồng)

Một người Việt Nam sẽ chúc ông như thế này

Năm Mới chúc ông mạnh khỏe để dẫn dắt đội tuyển VN gặt được nhiều thắng lợi trong Năm Mới, cũng chúc ông được thăng quan, tiến chức, phát tài, phát lộc.

Nếu ông Park Hang-seo vừa mới cưới vợ thì chắc chắn được người Việt mình chúc ông "sinh con đầy đàn, đầu năm sinh con trai cuối năm sinh con gái"!

Và một người Nhật sẽ chúc ông:

Chúc Mừng Năm Mới; cảm ơn ông năm ngoái đã dẫn dắt đội tuyển VN. Mong rằng năm nay ông cũng tiếp tục công việc tốt như thế.

Người Nhật đã xâm chiếm và đô hộ Đại Hàn 45 năm cho đến thế chiến thứ II nên người Đại Hàn cũng ăn Tết Tây thay vì Tết Tàu.

Trong khi đó mình bị nghìn năm Bắc Thuộc nên văn hóa "phát tài và trúng số(giấc mơ Việt)" cộng thêm thích làm "quan" tư tưởng vẫn còn đó.

Phân tích lời chúc đầu năm của 3 văn hóa có thể thấy được cá tính, bản sắc và những thực trạng xã hội, văn hóa của mỗi dân tộc đó chẳng?

Lê Văn Hòa